

Tytuł pierwszy

Postanowienia wstępne.

Art. 1. Stosunek państwowej służby cywilnej ma charakter publiczno-prawny; może być zmieniony, zawieszony lub rozwiązany wyłącznie przy zastosowaniu przepisów prawa publicznego, a w szczególności postanowień ustawy niniejszej.

Art. 2. Ministrowie oraz konstytucyjnie odpowiedzialni kierownicy władz naczelnych podlegają postanowieniom niniejszej ustawy, o ile ustawa konstytucyjna lub ustawy specjalne nie zawierają przepisów odmiennych. Przy powoływaniu ministrów nie obowiązują przepisy art. 10 i 12 niniejszej ustawy.

Tytuł drugi

O pracownikach państwowych.

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

Art. 3. Stosunek służbowy pracownika państwowego zawiązuje się przez mianowanie z chwilą doręczenia pisma nominacyjnego. W piśmie nominacyjnym wymienia się urząd, w którym mianowany pracownik państwowy ma pełnić służbę, tytuł urzędowy i grupę uposażenia.

Art. 4. Mianowanie może nastąpić na stałe lub do odwołania. Mianowanie do odwołania (prowizorycznie) winno być uwidocznione w piśmie nominacyjnym, przy równoczesnym oznaczeniu albo terminu ustania stosunku służbowego, albo terminu, w jakim pracownik państwowy zostanie zawiadomiony o mającym nastąpić odwołaniu (rozwiązaniu stosunku służbowego).

Art. 5. Pracownikiem państwowym może być mianowany jedynie obywatel polski, o nieskazitelnym przeszłości, posiadający zdolność do działań prawnych oraz uzdolnionych fizycznie i umysłowo do pełnienia odnośnych obowiązków służbowych, tudzież władający biegle językiem polskim w mowie i piśmie. Przy przyjmowaniu do służby państwowej osób nieletnich władza będzie przestrzegać zasad obowiązujących ustaw cywilnych.

Art. 6. Osoba, przeciw której toczy się postępowanie karno-sądowe lub upadłościowe, albo też postępowanie o pozbawienie jej własnej woli, nie może być mianowana pracownikiem państwowym, dopóki trwa powyższe postępowanie.

Art. 7. Mianowanie pracownika państwowego wymaga zezwolenia właściwej władzy naczelnej, o ile kandydat:
a)nie ukończył osiemnastego roku życia,
b)ukończył już czterdziesty rok życia, lecz przedtem nie pozostawał w służbie państwowej. Również wymaga zezwolenia właściwej władzy naczelnej mianowanie pracownika państwowego, o ile kandydat był karany sądownie lub wydalony ze służby państwowej. Osoby, karane za przestępstwa, pochodzące z chęci zysku, nie mogą być w ogóle przyjmowane do służby państwowej.

Art. 8. Prócz wypadków, wskazanych w z art. 7, zezwolenia właściwej władzy naczelnej wymaga mianowanie takiej osoby, która przez mianowanie weszłaby w stosunek bezpośrednio przełożonego lub podwładnego w służbie do swojego małżonka, do swojego krewnego wstępnego lub zstępnego z urodzenia albo przysposobienia, bądź też do krewnego w linii bocznej lub powinowatego, nie dalej niż w trzecim stopniu pokrewieństwa, a w drugim - powinowactwa.

Art. 9. Małżonkowie, krewni wstępnego i zstępnego z urodzenia lub przysposobienia, krewni w linii bocznej do trzeciego oraz powinowaci do drugiego stopnia włącznie - nie mogą być pracownikami państwowymi tego samego urzędu (władzy), do którego należą czynności kasowe, zarząd i dysponowanie materiałami gospodarczymi albo prowadzenie rachunkowości lub kontroli. Osoby, pozostające do siebie w wymienionym wyżej stosunku, również nie mogą jednocześnie być pracownikami państwowymi w urzędach kasowych lub gospodarczych z jednej, a w urzędach rachuby i kontroli z drugiej strony, o ile pierwsze podlegają drugim pod względem rachunkowości i kontroli.

Art. 10. Ze względu na wymagane przygotowanie teoretyczne i praktyczne pracownicy państwowi dzielą się na dwie grupy:

- pracowników służb specjalnych,
- pracowników służby ogólnej.

Do służb specjalnych zalicza się te stanowiska, w których pełnienie funkcji przez pracowników państwowych wymaga specjalnego przygotowania teoretycznego i praktycznego. Rada Ministrów ustali w drodze rozporządzenia, które stanowiska uznaje się za służby specjalne oraz jakie przygotowanie teoretyczne i praktyczne winni posiadać kandydaci do tych stanowisk. Stanowiska nie zaliczone do grup specjalnych należą do grupy służby ogólnej. Przyjęcie do poszczególnych działów służby ogólnej lub mianowanie na poszczególne stanowiska służby ogólnej może Rada Ministrów uzależnić w drodze rozporządzenia od ukończenia odpowiednich studiów, odbycia służby przygotowawczej i złożenia egzaminu kwalifikacyjno-praktycznego niezależnie od ukończenia studiów lub zamiast ich ukończenia. Uprawnienia Rady Ministrów wymienione w ust. 2 i 4 przysługują analogicznie Ministrowi Obrony Narodowej w stosunku do pracowników podległych mu władz, urzędów, zakładów i instytucyj.

Art. 11. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia uzależnić mianowanie na stałe od złożenia specjalnego egzaminu kwalifikacyjnego bądź wykazania się w inny sposób kwalifikacjami teoretycznymi i praktycznymi do zajmowania danego stanowiska.

Art. 12. Osoby, dopuszczone do służby przygotowawczej, podlegają przepisom ustawy niniejszej, o ile nie zawiera ona odrębnych dla nich postanowień. Na dowód dopuszczenia do służby przygotowawczej praktykant otrzymuje pismo, do którego analogicznie stosuje się przepis art. 3 niniejszej ustawy.

Art. 13. Objęcie służby następuje w dniu, który władza w tym celu wyznaczy, o ile zaś dnia takiego nie oznaczono, to w ciągu dni piętnastu od doręczenia pisma nominacyjnego lub stwierdzającego dopuszczenie do służby przygotowawczej. W celu objęcia służby pracownik państwowy (praktykant) powinien zgłosić się do władzy służbowej, tj. do zwierzchnika, który powołany jest do sprawowania nad nim bezpośredniego nadzoru służbowego. Władzę tę należy wymienić w piśmie nominacyjnym. Objęcie służby władza służbowa stwierdza na piśmie nominacyjnym i w aktach osobowych. W razie niezgłoszenia się nominata w przepisany terminie (ust. 1) mianowanie lub dopuszczenie do służby przygotowawczej unieważnia się, o ile nowomianowany pracownik państwowy (praktykant) w ciągu dalszych dni piętnastu nie usprawiedliwi zwłoki.

Art. 14. Czas służby liczy się zarówno przy pierwotnym, jak i przy ponownym mianowaniu (reaktywizacji) od dnia rzeczywistego objęcia służby (art. 13 ust. 3). W razie bezpośredniego przejścia ze służby państwowej, unormowanej innymi przepisami, zalicza się do czasu służby w rozumieniu ust. 1 czas służby poprzedniej, o ile był on zaliczony według przepisów, normujących dany rodzaj służby. Dla pracowników państwowych, którym w myśl ustaw o uposażeniu zaliczono do wysługi lat pewien czas poprzedniej służby państwowej, samorządowej lub pracy zawodowej, czas ten uważa się za czas służby w rozumieniu ustępu pierwszego artykułu niniejszego. Przepis ten nie dotyczy sposobu obliczenia wysługi lat przy wymiarze emerytury. Czas służby prowizorycznej i przygotowawczej (praktyki) wlicza się do czasu służby stałej, o ile pracownik państwowy prowizoryczny lub praktykant uzyskał nominację na pracownika państwowego stałego w czasie służby prowizorycznej lub bezpośrednio po odbyciu służby przygotowawczej. W razie bezpośredniego przejścia pracownika państwowego z państwowej służby kontraktowej do państwowej służby stałej odnośna władza (art. 2) może zaliczyć w całości lub w części czas służby kontraktowej do służby stałej.

Art. 15. Pracownik państwowy składa w przepisanej formie ślubowanie służbowe wobec przełożonej władzy służbowej. Szczególne przepisy mogą postanowić, że niektórzy pracownicy państwowi składać będą ślubowanie to wobec Prezydenta Rzeczypospolitej. Praktykanci przez rozpoczęciem praktyki składają w przepisanej formie przysiężenie służbowe, do którego stosują się analogicznie postanowienia o ślubowaniu służbowym.

Art. 16. Władza służbowa prowadzi dla każdego pracownika państwowego (praktykanta) wykaz służbowy, do którego wpisuje się wszystkie istotne dane, dotyczące pracownika państwowego oraz przebiegu jego służby, w szczególności zaś okoliczności, mające wpływ na przyznanie wyższego uposażenia służbowego, wymiar pensji emerytalnej oraz zaopatrzenie wdowie lub sierocie. Pracownik państwowy (praktykant) przy pierwotnym objęciu obowiązków służbowych składa władzy służbowej dokumenty osobiste, stwierdzające dane, wymienione w ustępie pierwszym, w dalszym zaś ciągu służby obowiązany jest składać dokumenty, świadczące o wszelkich zmianach zachodzących w tych stosunkach, o ile zmiany te nie wynikają z zarządzeń władz przełożonych. Władza zatrzymuje w aktach urzędowych odpisy złożonych dokumentów, same zaś dokumenty zwraca ich właścicielowi. Wzór wykazu służbowego, jako też szczególne przepisy co do jego wypełniania i prowadzenia, ustali Prezes Rady Ministrów. Pracownik państwowy ma prawo przeglądać swój wykaz służbowy.

Art. 17. Mianowanie należy do właściwej władzy naczelnej, która może je przekazać kierownikom władz, urzędów i instytucji bezpośrednio podległych, o ile mianowanie nie dotyczy osób wymienionych w art. 18 oraz o ile inne przepisy nie postanawiają odmiennie. Podsekretarzy stanu, ambasadorów, posłów nadzwyczajnych i ministrów pełnomocnych oraz tych pracowników państwowych, podlegających niniejszej ustawie, których nominacja zastrzeżona jest odrębnymi przepisami Prezydentowi Rzeczypospolitej, mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów. Wojewodów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów po zasięgnięciu opinii wojewódzkiej rady narodowej. Pracowników Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej mianuje Prezydent Rzeczypospolitej, który może mianowanie to przekazać Szefowi Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej. Pracowników Rady Państwa mianuje Prezydent Rzeczypospolitej jako Przewodniczący Rady Państwa, który może mianowanie to przekazać Szefowi Kancelarii Rady Państwa. Pracowników Kancelarii Sejmu mianuje Marszałek Sejmu. Mianowanie pracowników Najwyższej Izby Kontroli następuje w trybie ustalonym przez osobną ustawę. Mianowanie członków oraz innych pracowników Biura Wykonawczego i delegatur Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym następuje w trybie ustalonym szczególnymi przepisami.

Art. 18. Zgody Prezesa Rady Ministrów wymaga mianowanie i awansowanie kierowników urzędów i instytucji centralnych oraz ich zastępców, dyrektorów i wicedyrektorów departamentów, biur i równorzędnych. Mianowanie pracowników Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Kancelarii Rady Państwa, Kancelarii Sejmu, Najwyższej Izby Kontroli, Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym i Ministerstwa Obrony Narodowej nie wymaga tej zgody.

Art. 19. Stosunek hierarchiczny pomiędzy pracownikami państwowymi zależy nie od posiadanej grupy uposażenia, lecz od stanowisk, których obowiązki pełnią.

Art. 20. Dla każdego pracownika państwowego, z wyjątkiem pracowników państwowych, zajmujących stanowiska kierownicze, które określa Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z właściwą władzą naczelną, prowadzi władza służbowa listę kwalifikacyjną, obejmującą oceny kwalifikacyjne pracownika państwowego. Oceny kwalifikacyjne są sporządzane corocznie z końcem każdego roku kalendarzowego. Ocena kwalifikacyjna składa się zasadniczo z opinii dwóch osób, powołanych do wykonywania nadzoru służbowego. Stopnie oceny kwalifikacyjnej są następujące: dobra, dostateczna i niedostateczna. O niedostatecznej kwalifikacji władza winna pracownika państwowego zawiadomić. Przepisy o sposobie kwalifikowania ustala rozporządzenie Rady Ministrów.

Rozdział II.

Obowiązki.

Art. 21. Pracownik państwowy obowiązany jest wiernie służyć Rzeczypospolitej, przestrzegać ściśle ustaw i przepisów, wypełniać obowiązki swego urzędu gorliwie, sumiennie i bezstronnie oraz dbać według najlepszej woli i wiedzy o dobro sprawy publicznej i spełniać wszystko, co temu dobru służy, a unikać wszystkiego, co by mu mogło szkodzić.

Art. 22. Pracownik państwowy obowiązany jest wypełniać każde zlecenie swoich przełożonych, o ile ono wyraźnie nie sprzeciwia się obowiązującym przepisom ustawowym. O ile zlecenie służbowe jest w przekonaniu pracownika państwowego przeciwne dobru służby albo dobru publicznemu w ogólności lub też zawiera znamiona pomyłki co do faktu albo co do prawa - pracownik państwowy obowiązany jest spostrzeżenie swoje wyjawić władzy przełożonej, lecz w razie potwierdzenia zlecenie to wykonać. O ile zlecenie wydane było ustnie, pracownik państwowy może w wyżej wymienionym wypadku żądać potwierdzenia go na piśmie. W wypadkach, gdy zniesienie się z władzą przełożoną pociągnęłoby za sobą niewykonalność lub bezprzedmiotowość zlecenia, nie przeciwnego wyraźnie przepisom obowiązującym - pracownik państwowy obowiązany jest zlecenie to wykonać, wyjąwszy wypadek grożącej stąd niepowetowanej szkody.

Art. 23. W razie koniecznej potrzeby pracownik państwowy obowiązany jest załatwić czasowo na zlecenie władzy przełożonej również takie czynności urzędowe, które nie należą do jego zwykłych obowiązków służbowych.

Art. 24. Pracownik państwowy obowiązany jest zachować w ścisłej tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość dzięki swemu stanowisku służbowemu lub dowiedział się przy wykonywaniu swych obowiązków służbowych, o ile sprawy takie wyraźnie uznano za poufne lub gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne albo inne względy służbowe. Pracownik państwowy powinien zachować tajemnicę wobec każdego, komu nie jest obowiązany donosić o tych sprawach służbowo, o ile jego przełożona lub bezpośrednio wyższa władza w poszczególnym wypadku nie uwolni go od tego obowiązku. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie czynnej służby, jako też po przejściu w stan nieczynny i na emeryturę, oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu. Pracownikowi państwowemu nie wolno wyrażać poza urzędem zdania o załatwianych w urzędzie sprawach interesantów i prawdopodobnym ich wyniku.

Art. 25. Pod względem zachowania się obowiązują pracownika państwowego następujące zasady:

- pracownik państwowy powinien w służbie i poza służbą strzec powagi swego stanowiska, zachować się zawsze zgodnie z wymaganiami karności służbowej i unikać wszystkiego, co mogłoby obniżyć poważanie i zaufanie, którego stanowisko jego wymaga; również po przeniesieniu w stan nieczynny (art. 51, 52, 53) winien zachowywać się w sposób, który by powadze jego stanowiska nie ubliżał;
- pracownikowi państwowemu nie wolno wchodzić w związki lub zmywy, które mogą zakłócić należyty bieg zarządu państwowego lub normalnego toku urzędowania; wobec swych przełożonych pracownik państwowy powinien zachowywać się z uszanowaniem, w stosunku zaś z innymi pracownikami państwowymi i podwładnymi z uprzejmością; w stosunkach urzędowych z interesantami powinien pracownik państwowy, zachowując należytą powagę, być bezstronnym, uprzejmym i w granicach dopuszczalnych służyć im radą i pomocą;
- wszelkie prośby, przedstawienia i zażalenia w sprawach osobistych i urzędowych, wynikające ze stosunku służbowego, pracownik państwowy powinien wnosić w drodze służbowej, a tylko w wypadkach, w których rodzaj sprawy tego wymaga - bezpośrednio do wyższych władz przełożonych; pracownikowi państwowemu bez zezwolenia władzy służbowej nie wolno w żadnej formie wytaczać w prasie spraw, związanych z jego urzędowaniem, jak również spraw, dotyczących jego stosunku służbowego.

Art. 26. Pracownikowi państwowemu nie wolno żądać ani przyjmować darów, ofiarowanych w związku z jego stanowiskiem urzędowym bezpośrednio lub pośrednio jemu lub jego rodzinie, ani też jakimikolwiek sposobem wywoływać zaofiarowanie takiego daru. Również nie wolno pracownikowi państwowemu przez wyzyskiwanie swego stanowiska urzędowego przysparzać lub starać się o przysporzenie sobie lub rodzinie jakichkolwiek korzyści.

Art. 27. Pracownik państwowy powinien załatwiać powierzone mu czynności możliwie szybko i celowo, jak również przestrzegać przepisanych godzin urzędowych, a o ile tego wymagają, według uznania władzy, ważne względy służbowe - sprawować czynności swe także poza przepisany godzinami zajęć służbowych. W każdym razie, o ile to da się pogodzić z nieodzownymi wymogami służby, należy umożliwić pracownikowi państwowemu odpoczynek niedzielny i pozostawić mu uroczyste święta wolne od służby. Czas służby pracowników państwowych spełniających czynności o charakterze przeważnie pracy fizycznej (woźni itp.) należy ustalić w ten sposób, aby nie przenosił 8 godzin dziennie. Władza służbowa lub władza wyższa może z ważnych powodów czasowo uwolnić pracownika państwowego od przestrzegania godzin urzędowych.

Art. 28. Pracownik państwowy obowiązany jest donieść natychmiast władzy służbowej o każdej przeszkodzie do pełnienia służby, wywołanej czy to chorobą, czy innymi uzasadnionymi powodami. Władza może żądać od pracownika państwowego udowodnienia tej przeszkody, w przypadku choroby poddać go badaniu lekarskiemu. O ile stan zdrowia pracownika państwowego, wymagający odpoczynku lub leczenia, nie wyklucza pełnienia obowiązków służbowych, pracownik państwowy może wstrzymać się od pełnienia służby nie inaczej, jak po otrzymaniu urlopu. Prośba o taki urlop ma być bez zwłoki rozpatrzona i rozstrzygnięta. Usprawiedliwiona nieobecność na służbie, a odnośnie do pracownika państwowego - kobiety również nieobecność, spowodowana okresem połogu, nie pociąga za sobą ujemnych skutków służbowych ani co do pobierania uposażenia, ani co do innych praw pracownika państwowego; pracownik państwowy wszakże, którego nieobecność na służbie wskutek choroby, a także urlop z powodu choroby trwa dłużej niż rok, może być jednostronnym zarządzeniem władzy przeniesiony na emeryturę na zasadach wskazanych w ustawie emerytalnej.

Art. 29. Pracownikowi państwowemu nie wolno przyjąć żadnej posady ani stanowiska, ani też oddawać się poza urzędem takim zajęciom, których wykonywanie stoi w sprzeczności z jego obowiązkami służbowymi, przeszkadza mu w ścisłym wykonywaniu czynności urzędowych lub może wywołać uzasadnione podejrzenie o stronnictwo lub interesowność. Pracownikowi państwowemu nie wolno przyjąć zajęcia ubocznego, przynoszącego mu jakąkolwiek korzyść materialną, bez zezwolenia władzy naczelnej lub władzy przez nią upoważnionej. Udzielenie zezwolenia pracownikom państwowym władz naczelnych wymaga zgody Prezesa Rady Ministrów. Przepis zdania drugiego ust. 2 nie stosuje się do pracowników Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Kancelarii Rady Państwa, Kancelarii Sejmu, Najwyższej Izby Kontroli oraz Komisji Socjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym. Pracownik państwowy nie może zawierać transakcji gospodarczych z urzędami tego działu zarządu państwowego, w którym pełni obowiązki służbowe.

Art. 30. Pracownik państwowy, zajmujący stanowisko kierownicze, nie może bez zezwolenia właściwej władzy naczelnej pełnić służby w okręgu, w którym znajduje się jego posiadłość ziemska, przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe.

Art. 31. Bez zezwolenia władzy służbowej nie wolno pracownikowi państwowemu występować w charakterze rzeczoznawcy w sprawach, pozostających w bezpośrednim związku z jego zadaniami służbowymi, wyjąwszy wypadek, gdy opinii jego, jako rzeczoznawcy, zażąda sąd. Władza służbowa udzieli zezwolenia, o ile wydanie

opinii ze względu na jej przedmiot oraz stanowisko i zakres działania pracownika państwowego nie narazi dobra służby.

Art. 32. Pracownik państwowy powinien obrać sobie miejsce zamieszkania w ten sposób, by mógł czynić zadość wszystkim obowiązkom służby, ma wskazać władzy służbowej miejsce swego pobytu i donosić o każdej jego zmianie. Pracownik państwowy w stanie nieczynnym obowiązany jest podać tej władzy, przy której ostatnio pełnił służbę, każdorazowy dokładny zakres, pod którym należy przysyłać mu zawiadomienia urzędowe. O ile szczególne stosunki służbowe tego niezbędnie wymagają, władza naczelna może zarządzić chwilowe ograniczenie wydalania się pracownika państwowego z siedziby urzędowej, nawet poza godzinami zajęć służbowych. W okolicznościach nadzwyczajnych i niecierpiących zwłoki ograniczenie takie zarządzić może również władza służbowa.

Rozdział III.

Prawa pracownika państwowego.

Art. 33. Pracownik państwowy stały posiada wszystkie prawa, zastrzeżone w ustawie niniejszej, i może być wydalony lub usunięty ze służby jedynie prawomocnym zarządzeniem władzy, wydanym na mocy niniejszej ustawy lub orzeczenia komisji dyscyplinarnej. Prowizoryczne mianowanie nie może być podstawą do żądania nominacji na pracownika stałego.

Art. 34. Pracownikowi państwowemu służy przy pełnieniu służby prawo do szczególnej ochrony prawnej, określone w ustawach karnych.

Art. 35. Pracownik państwowy ma prawo do tytułu przywiązanego do nadanego mu stanowiska służbowego. Pracownik państwowy ma prawo do noszenia munduru lub odznak służbowych, odpowiadających działowi zarządu państwowego i piastowanemu stanowisku, o ile mundur lub odznaki służbowe wprowadzone zostaną specjalnymi przepisami.

Art. 36. (1) (uchylony).

Art. 37. (2) (uchylony).

Art. 38. Pracownik państwowy może otrzymać urlop w celu załatwienia spraw osobistych, rodzinnych i majątkowych lub poratowania zdrowia. Gdy urlop dla poratowania zdrowia trwa nieprzerwanie dłużej niż sześć miesięcy, a urlop z innych powodów dłużej niż dwa miesiące to za dalszy czas urlopu wstrzymuje się uposażenie służbowe i czasu tego urlopu nie liczy się do czasu służby czynnej. Czas trwania takiego urlopu bez uposażenia nie może przenosić lat dwóch. Władza może od warunków tych odstąpić w całości lub w części tylko wówczas, gdy udzielenie dłuższego urlopu pożądane jest z ważnych względów publicznych. Przy obliczaniu półrocznego, względnie dwumiesięcznego czasu trwania urlopu liczą się jako przerwy tylko te okresy odbywania czynnej służby, które wynoszą przynajmniej połowę czasu, spędzonego bezpośrednio przedtem na urlopie. O ile służba czynna trwała krócej, nie stanowi ona przerwy, a poszczególne okresy urlopu liczą się razem.

Art. 39. Kobieta w stanie ciąży zatrudniona przy pracy uciążliwej powinna być w miarę możliwości, poczynając od szóstego miesiąca ciąży, przesunięta do pracy dogodniejszej bez zmniejszenia uposażenia. Kobieta w stanie ciąży ma prawo przerwać pracę na okres 12 tygodni, z których co najmniej dwa powinny przypadać przed, a co najmniej osiem po porodzie, pozostałe zaś dwa tygodnie kobieta może wykorzystać dowolnie bądź bezpośrednio przed obowiązkową dwutygodniową przerwą przed porodem, bądź bezpośrednio po obowiązkowej ośmioletniowej przerwie po porodzie. W okresie powyższych przerw nie wolno kobiecie zatrudniać nawet za jej zgodą. Zabronione jest zatrudnienie kobiet od czwartego miesiąca ciąży oraz kobiet mających dzieci w wieku do osiemnastu miesięcy poza przepisowymi godzinami zajęć służbowych (art. 27), w godzinach nocnych (między 20 a 5) oraz poza stałym miejscem pracy. Okresy stanu ciąży, przewidziane w niniejszym artykule, powinny być stwierdzone świadectwem lekarskim.

Art. 40. Uposażenie pracownika państwowego normuje specjalna ustawa o uposażeniu.

Art. 41. Pracownik państwowy awansuje do bezpośrednio wyższej grupy uposażenia, według uznania władzy przełożonej, przy zachowaniu postanowień art. 17.

Art. 42. W czasie, którego nie zalicza się do czasu służby czynnej (wystugi lat), pracownik państwowy nie może awansować, a praktykant być mianowany pracownikiem państwowym.

Art. 43. W razie wdrożenia przeciw pracownikowi państwowemu (praktykantowi) postępowania karnego lub dyscyplinarnego, albo zawieszenia go w pełnieniu służby - nie można przed zakończeniem tego postępowania lub zniesieniem zawieszenia awansować go do wyższej grupy uposażenia, ani też mianować praktykanta pracownikiem państwowym.

Art. 44. Pracownikowi państwowemu i jego najbliższej rodzinie zapewnia się opiekę lekarską i środki lecznicze w zakresie, przewidzianym w osobnej ustawie.

Art. 45. Pracownikowi państwowemu służy prawo do uposażenia emerytalnego, a wdowie i sierotom po nim do zaopatrzenia wdowiego i sierociego na zasadach, unormowanych w osobnej ustawie (ustawa emerytalna).

Art. 46. Ustępowanie pod jakimkolwiek tytułem prawa do pobierania uposażenia lub wynagrodzenia praktykantów jest wzbronione. Wszelka umowa przeciwna temu jest nieważna.

Art. 47. Stosunki służbowe pracowników państwowych podczas pełnienia służby wojskowej normuje specjalna ustawa.

Rozdział IV.

Zmiany w stosunku służbowym i rozwiązanie stosunku służbowego.

Art. 48. Jeżeli dobro służby tego wymaga, można przenieść pracownika bez obniżania posiadanej grupy uposażenia w tym samym dziale zarządu państwowego do innej miejscowości i na inne stanowisko lub do innego działu zarządu państwowego, którego pracownicy podlegają niniejszej ustawie. Przeniesienia pracownika do innego działu zarządu państwowego dokonywa władza naczelna tego działu, do którego pracownik przechodzi, za zgodą władzy naczelnej, której pracownik podlega. Przeniesienie pracownika w tym samym dziale zarządu państwowego dokonywa władza naczelna bądź władza bezpośrednio podległa władzy naczelnej, której przekazane zostało mianowanie na dane stanowisko służbowe. Jeżeli na zasadzie art. 17 niniejszej ustawy mianowanie pracowników przekazano kierownikom władz bezpośrednio podlegającym władzy naczelnej, przeniesienie tych pracowników z okręgu terytorialnego kierownika władzy, który ich mianował, do innego okręgu terytorialnego należy do władzy naczelnej. Przy przeniesieniach z urzędu lub w drodze konkursu należą się pracownikowi koszty przeniesienia. Przy przeniesieniach na prośbę pracownika przyznanie kosztów przeniesienia zależeć będzie od decyzji właściwej władzy naczelnej. Właściwa władza naczelna może ze względu na dobro służby przenieść pracownika do służby, podlegającej innym przepisom, w tym samym dziale zarządu państwowego i na inne stanowisko w grupie uposażenia nie niższej co do wysokości uposażenia od dotychczas posiadanej, jeżeli stosunek służbowy unormowany innymi przepisami ma charakter publiczno-prawny. Przed powzięciem decyzji z urzędu o przeniesieniu pracownika władza wysłucha go i w miarę możliwości uwzględni jego życzenia. Do przesiedlenia się należy pracownikowi wyznaczyć odpowiedni termin i zwolnić go na odpowiedni czas od pełnienia służby, uwzględniając przy tym jego warunki osobiste i rodzinne.

Art. 49. Przeniesienie z urzędu pracowników wymienionych w art. 18 ust. 1 wymaga uprzedniej zgody Prezesa Rady Ministrów.

Art. 50. Pracownik państwowy może przejść na własną prośbę do innego działu zarządu państwowego, o ile dotychczasowa jego władza przełożona na to zezwoli.

Art. 51. Właściwa władza naczelna za zgodą Prezesa Rady Ministrów przenosi stałego pracownika państwowego w stan nieczynny, gdy: a) wskutek zmiany w organizacji władz i urzędów nie ma dla niego czasowo odpowiedniego stanowiska służbowego w tym samym dziale zarządu państwowego, lub b) zajądą okoliczności, nie pozwalające ze względu na dobro służby na dalsze jej pełnienie w tym samym dziale zarządu państwowego. Przeniesienie w stan nieczynny pracowników Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Kancelarii Rady Państwa, Kancelarii Sejmu, Najwyższej Izby Kontroli i Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym nie wymaga zgody Prezesa Rady Ministrów. Pracowników państwowych, wymienionych w art. 17 ust. 2 i 3, przenosi w stan nieczynny Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek właściwej władzy naczelnej, przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 52. Przez cały czas pozostawania w stanie nieczynnym pracownik państwowy pobiera w pełnej mierze należne mu uposażenie służbowe. Czas, spędzony w stanie nieczynnym, zalicza się pracownikowi państwowemu tylko do wymiaru emerytury.

Art. 53. Pracownik państwowy w stanie nieczynnym może być w każdej chwili powołany z powrotem do służby czynnej, o ile jednak powołanie takie nie nastąpi w ciągu pół roku od chwili przeniesienia pracownika

państwowego w stan nieczynny, należy go zwolnić ze służby państwowej przy zastosowaniu odnośnych postanowień ustawy emerytalnej.

Art. 54. Pracownika państwowego, wybranego do ciała ustawodawczego, zwalnia się na czas trwania mandatu od sprawowania urzędu z równoczesnym wstrzymaniem mu na cały ten czas uposażenia służbowego. Po wygaśnięciu mandatu pracownik państwowy powraca do sprawowania swego urzędu, względnie innego odpowiedniego urzędu, bez obniżenia posiadanej grupy uposażenia w tym samym dziale zarządu państwowego. Czas sprawowania mandatu do ciała ustawodawczego zalicza się całkowicie do czasu służby (wysługi lat). Działalność pracownika państwowego w czasie wykonywania mandatu poselskiego nie może pociągnąć dla niego żadnych represji służbowych. Przepisy ustępu pierwszego tego artykułu nie dotyczą ministrów, podsekretarzy stanu, dyrektorów departamentów lub osób zajmujących stanowiska równorzędne w ministerstwach, kierowników samodzielnych urzędów i innych instytucji centralnych, wojewodów i wicewojewodów.

Art. 55. Stosunek służbowy pracownika stałego i prowizorycznego oraz praktykanta można rozwiązać poza wypadkami, przewidzianymi w rozdziale V ustawy niniejszej, przez dobrowolne wystąpienie pracownika państwowego (praktykanta) ze służby państwowej; stosunek zaś służbowy pracownika prowizorycznego i praktykanta - nadto przez jednostronne zarządzenie władzy, pod warunkami, wskazanymi w art 59-60 włącznie.

Art. 56. Pracownik państwowy zarówno w służbie czynnej, jak w stanie nieczynnym, ma prawo zgłosić wystąpienie ze służby państwowej. Zgłoszenie takie wnosi się na piśmie do władzy służbowej.

Art. 57. Zgłoszenie wystąpienia wymaga przyjęcia ze strony tej władzy, która pracownika państwowego mianowała. Przyjęcie zgłoszenia można uzależnić od należytego oddania urzędowania, ostateczną zaś decyzję co do przyjęcia zgłoszenia odroczyć tylko wtedy, gdy pracownik państwowy pozostaje w śledztwie karnym lub dyscyplinarnym, lub zalega z zobowiązaniami pieniężnymi, wynikłymi ze stosunku służbowego.

Art. 58. O pracownikowi państwowemu nie zakomunikowano żadnej decyzji w sprawie jego zgłoszenia w ciągu czterech tygodni, zgłoszenie to uważa się za przyjęte. Przeciwko warunkowemu przyjęciu lub odroczeniu przyjęcia zgłoszenia o wystąpieniu ze służby pracownik państwowy może wnieść w ciągu piętnastu dni od dnia doręczenia decyzji za pośrednictwem swej władzy służbowej zażalenie do władzy naczelnej, która najdalej w ciągu miesiąca wyda ostateczną decyzję.

Art. 59. Rozwiązanie stosunku służbowego pracownika państwowego, którego mianowano do odwołania (prowizorycznie), może nastąpić każdej chwili z zarządzenia władzy przy zastosowaniu przepisów art. 4. Służba prowizoryczna nie może trwać bez zgody pracownika państwowego dłużej, niż lat pięć.

Art. 60. Stosunek służbowy praktykanta można rozwiązać, gdy władza, która go przyjęła, uzna, że nie jest zdatny do sprawowania urzędu, w którego zakresie służba przygotowawcza się odbywa. O ile zachowanie się praktykanta było przez czas pełnienia służby przygotowawczej bez zarzutu, należy mu przyznać zasiłek w wysokości jedno do dwumiesięcznego wynagrodzenia. Przy rozwiązywaniu stosunku służbowego z powodu niezłożenia w przepisany termin egzaminów praktycznych, wymaganych do uzyskania nominacji na pracownika stałego, rozstrzygać będą przepisy o egzaminach, wydane dla właściwego działu zarządu państwowego i właściwej kategorii pracowników państwowych.

Art. 61. Przez dobrowolne wystąpienie ze służby, jak również przez rozwiązanie stosunku służbowego, w myśl postanowień powyższych (art. 56 do 60 włącznie), pracownik państwowy (praktykant) i jego rodzina tracą wszelkie prawa, wynikające ze stosunku służbowego. W razie ponownego wstąpienia do służby państwowej przywrócenie praw, nabytych poprzednią służbą, może nastąpić za zgodą właściwej władzy naczelnej.

Art. 62. Mianowanie pracownika państwowego będzie uznane za nieważne, a pracownik państwowy wydalony ze służby, jeśli mianowanie uzyskał na podstawie dokumentów fałszywych lub nieważnych, albo wyjdą na jaw okoliczności, w myśl obowiązujących przepisów nie dopuszczające mianowania. Orzeczenia o unieważnieniu nominacji i wydaleniu ze służby wyda właściwa władza.

Art. 63. Pracownik państwowy, który w ciągu bezpośrednio po sobie następujących lat trzech otrzymał dwukrotnie niedostateczną ocenę kwalifikacyjną, winien być zwolniony ze służby, przy zachowaniu nabytych praw emerytalnych.

Art. 64. Gdy przeciw pracownikowi państwowemu wdrożono postępowanie karno-sądowe lub dyscyplinarne, władza służbowa ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, o ile ze względu na rodzaj i doniosłość zarzuconego mu przestępstwa lub występku służbowego wskazane jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych. W przypadku zarządzenia względem pracownika państwowego aresztu śledczego władza zawiesza go w

pełnieniu służby. Każdy przełożony, powołany do wykonywania bezpośrednio lub pośrednio nadzoru służbowego, ma prawo zawiesić pracownika państwowego w pełnieniu służby, gdy ten odmówił jawnie posłuszeństwa służbowego wśród szczególnie ważnych okoliczności, albo gdy ze względu na jakość występkę służbowego, zarzucanego pracownikowi państwowemu, dalsze pozostawienie go w służbie naraziłoby powagę urzędu lub groziło dobru służby. Prawo zawieszania w służbie w tych przypadkach przysługuje także pracownikowi państwowemu, któremu powierzono przeprowadzenie inspekcji urzędu. Przeciwno zarządzeniu władzy służbowej o zawieszeniu w służbie w myśl ust. 1 przysługuje zawieszonemu prawo wniesienia zażalenia w terminie dni 5 do władzy bezpośrednio wyższej. O każdym zawieszeniu w służbie zawiadamia władza służbowa bezzwłocznie władze bezpośrednio wyższą, która może z urzędu uchylić zawieszenie, zarządzone w myśl ust. 1. Przeciwno zawieszeniu w służbie w myśl ust. 3 przysługuje zawieszonemu prawo wniesienia zażalenia w terminie, określonym w ust. 4, do władzy przełożonej nad pracownikiem państwowym, który zarządził zawieszenie. Pracownik państwowy, który zarządził zawieszenie, zawiadamia o zawieszeniu bezzwłocznie władzę służbową zawieszonego oraz swoją władzę przełożoną, która może z urzędu uchylić zawieszenie. Wniesienie zażalenia przeciwko zawieszeniu w służbie nie wstrzymuje skutków zawieszenia. Władza zarządzając lub zatwierdzając zawieszenie w służbie, może ograniczyć uposażenie pracownika państwowego najwyżej do połowy, począwszy od dnia pierwszego miesiąca następującego po zawieszeniu. Przeciw zarządzeniu, zmniejszającemu uposażenie, może pracownik państwowy wnieść zażalenie do władzy wyższej w ciągu dni 5 od dnia doręczenia. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania. Jeżeli na skutek zażalenia decyzja zostanie uchylona - wypłaca się pracownikowi państwowemu wstrzymaną część uposażenia. Władza służbowa, względnie w przypadkach zawieszania na podstawie ust. 3 - władza przełożona nad pracownikiem państwowym, który zarządził zawieszenie, uchyla zawieszenie, jeżeli odpadną przyczyny, które je spowodowały. W razie wdrożenia postępowania dyscyplinarnego zawieszenie w służbie kończy się najpóźniej z chwilą ostatecznego zakończenia tego postępowania.

Art. 65. Gdy obwinionego skazano na karę dyscyplinarną, czasu zawieszania w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej. W tych przypadkach oraz wówczas, gdy pracownika państwowego wydano w drodze administracyjnej lub zasądzone wyrokiem sądu karnego, nie służy mu prawo otrzymania części uposażenia, której wypłatę wstrzymano w myśl art. 64 ust. 7. We wszystkich innych przypadkach czas zawieszania liczy się do czasu służby czynnej, a prócz tego należy wypłacić pracownikowi państwowemu część uposażenia, którą wstrzymano.

Rozdział V.

Odpowiedzialność służbowa.

Art. 66. Bezpośrednio i pośrednio przełożona władza ma prawo wytykać i ganić podległym pracownikom państwowym niewłaściwości w urzędowaniu lub zachowaniu się oraz niedbalstwo w służbie.

Art. 67. Pracowników państwowych, którzy naruszają obowiązki swego stanowiska i urzędu w służbie lub poza służbą przez czyn, zaniechanie lub zaniechanie pociąga się, niezależnie od ich sądowej odpowiedzialności karnej lub cywilnej, do odpowiedzialności dyscyplinarnej lub porządkowej według przepisów ustawy niniejszej.

Art. 68. Pracownik państwowy ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za występki służbowe, odpowiedzialność zaś porządkową za wykroczenia służbowe.

Art. 69. Występkiem służbowym jest takie naruszenie obowiązków służbowych, które powoduje obrazę interesu publicznego lub naraża dobro publiczne na szkodę. Wykroczeniem służbowym jest każde naruszenie obowiązku służbowego, nie posiadające wyżej podanych znamion występkę służbowego. Zbieg kilku wykroczeń służbowych lub ich powtarzanie się, jak również wykroczenie wśród okoliczności szczególnie obciążających - uważa się za występki służbowy.

Art. 70. Postępowanie dyscyplinarne lub porządkowe z powodu naruszenia obowiązków służbowych, które posiada znamiona czynu karygodnego, ściganego ustawami karnymi, może się toczyć równocześnie z karnym postępowaniem sądowym w tej samej sprawie; może być jednak zawieszane aż do ostatecznego zakończenia karnego postępowania sądowego.

Art. 71. Pracownik państwowy, skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego, podlega wydaleniu ze służby bez postępowania dyscyplinarnego, o ile skazanie pociąga za sobą utratę zdolności do piastowania urzędu publicznego.

Art. 72. Do postępowania porządkowego i dyscyplinarnego nie należy rozstrzyganie o pretensjach cywilnych.

Art. 73. Za wykroczenie służbowe nakłada się karę porządkową - upomnienie.

Art. 74. Kary porządkowe nakłada władza służbowa lub przełożona władza wyższa. Przed nałożeniem kary porządkowej należy dać obwinionemu pracownikowi państwowemu możliwość usprawiedliwienia się.

Art. 75. O nałożonej karze porządkowej zawiadamia się pracownika państwowego na piśmie z podaniem motywów. Kar porządkowych nie wciąga się do wykazu służbowego.

Art. 76. Orzeczenie o karze porządkowej, nałożonej nie przez władzę naczelną, pracownik państwowy może zaskarżyć w ciągu dni ośmiu do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga sprawę ostatecznie. Od orzeczeń władz naczelnych o nałożeniu kar porządkowych odwołanie nie służy.

Art. 77. Za występki służbowe nakłada się następujące kary dyscyplinarne:

- naganę,
- odliczenie lat służby od roku do trzech,
- obniżenie grupy uposażenia o jedną lub dwie, z zawieszeniem możliwości awansu na przeciąg jednego roku do lat trzech,
- przeniesienie w stały stan spoczynku z umniejszonym uposażeniem emerytalnym względnie odprawą najwyżej do 50%,
- wydalenie ze służby.

Art. 78. Kary dyscyplinarne nakładać może jedynie w drodze orzeczenia właściwa komisja dyscyplinarna na podstawie wyniku postępowania dyscyplinarnego, przeprowadzonego zgodnie z ustawą o postępowaniu dyscyplinarnym. Przy wymierzaniu kar dyscyplinarnych, wymienionych w art. 77, należy w każdym poszczególnym wypadku mieć na względzie doniosłość występków służbowych i powstałych z tego powodu szkód, stopień winy, jako też dotychczasowe zachowanie się pracownika państwowego. Orzeczenia dyscyplinarnego nie można zmienić ani znieść zarządzeniem administracyjnym.

Art. 79. Przy karze odliczenia lat służby nie zalicza się do czasu służby czynnej (wysługi lat) okresu tej kary, wskazanego w orzeczeniu. Okres trwania tej kary odlicza się od czasu służby czynnej (wysługi lat) niezależnie od okresów, potrąconych z czasu służby czynnej (wysługi lat) z innych powodów, określonych postanowieniami ustawy niniejszej lub ustaw specjalnych.

Art. 80. Przy karach dyscyplinarnych nagany i odliczenia lat służby pracownik państwowy nie może awansować: przy karze nagany - przez rok jeden, przy karze odliczenia lat - przez czas trwania tej kary.

Art. 81. Wydalenie pracownika państwowego ze służby pociąga za sobą utratę wszystkich praw, z piastowaniem urzędu związanych, a w tej liczbie prawa do emerytury.

Art. 82. Członkom rodziny wydalonego może właściwa władza naczelną w razie okoliczności, zasługujących na szczególne uwzględnienie, przyznać odpowiedni stały zasiłek na utrzymanie, który jednak nie może przewyższać normalnego ich zaopatrzenia wdowiego lub sierociego. Zasiłek taki przyznać można albo już z chwilą wstrzymania wypłaty uposażenia pracownika państwowego wydalonego, albo od chwili jego śmierci. Do powyższego zasiłku, mają zastosowanie postanowienia ustawy emerytalnej o utracie prawa do zaopatrzenia wdowiego i sierociego.

Art. 83. Pracownicy państwowi w stanie nieczynnym podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej z powodu: występku służbowego, którego dopuścili się w czasie czynnej służby, popełnienia w czasie trwania stanu nieczynnego takich naruszeń obowiązków, które noszą cechy występków służbowych. Pracownicy państwowi, przeniesieni w stan spoczynku, podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej z powodu występków służbowych, którego dopuścił się w czasie czynnej służby.

Art. 84. Na pracowników państwowych, pozostających w stanie nieczynnym, nakłada się następujące kary dyscyplinarne: €

- €naganę,
- stałe lub
- czasowe zmniejszenie uposażenia w stanie nieczynnym najwyżej o 25%
- w razie okoliczności, szczególnie obciążających, utratę wszelkich praw, wypływających z jego stosunku do Państwa, w tej liczbie uposażenia i zaopatrzenia dla członków rodziny, z możliwością zastosowania analogicznych postanowień art. 82 ustawy.

Te same dyscyplinarne kary, mają zastosowanie do pracowników państwowych, przeniesionych w stan spoczynku, przy zachowaniu właściwości tej komisji dyscyplinarnej, której podlegali w czasie pełnienia służby czynnej.

Art. 85. Pracownika państwowego w stanie nieczynnym, na którego nałożono karę dyscyplinarną stałego zmniejszenia uposażenia w stanie nieczynnym, nie można powołać z powrotem do służby czynnej. O ile powyższą karę dyscyplinarną orzeczono tylko na pewien oznaczony czas, pracownik państwowy w stanie nieczynnym lub na emeryturze może być powołany z powrotem do czynnej służby dopiero po zupełnym odcierpieniu kary dyscyplinarnej.

Art. 86. Ściganie występków i wykroczeń służbowych nie podlega przedawnieniu.

Art. 87. Organizację władz dyscyplinarnych i postępowania dyscyplinarnego normuje osobna ustawa.

Tytuł trzeci.

Współdziałanie związków zawodowych w wykonywaniu ustaw.

Art. 88. Właściwym związkom zawodowym pracowników państwowych zapewnia się współdziałanie z głosem doradczym w sprawach:

- ustalania ocen kwalifikacyjnych pracowników,
- przenoszenia pracownika z urzędu dla dobra służby bez jego zgody na inne stanowisko,
- zwalniania i przenoszenia w stan nieczynny.

Rada Ministrów określi drodze rozporządzenia szczegółowy zakres i sposób wykonywania współdziałania związków zawodowych w powyższych sprawach.

Tytuł czwarty.

Przepisy przejściowe.

Art. 89. Postanowieniom niniejszej ustawy nie podlegają sędziowie, prokuratorzy (wymiar sprawiedliwości), aplikanci sądowi, pracownicy państwowych kolei żelaznych, nauczyciele wszystkich szkół państwowych, pracownicy polegli Ministrowi Bezpieczeństwa Publicznego oraz - z wyjątkiem postanowień art. 64 i 65 - pracownicy przedsiębiorstwa "Polska Poczta, Telegraf i Telefon". Do pracowników Kontroli Państwowej stosuje się przepisy niniejszej ustawy, o ile ustawa o Kontroli Państwowej z dnia 3 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 314) inaczej nie stanowi.

Art. 90. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezesowi Rady Ministrów i innym ministrom, we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 91. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1922 r. Z dniem 1 kwietnia 1922 r. tracą moc dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

Dz. U. 49.11.72 – tekst

Dz. U. 49.11.72

1969-01-01 zm. wyn. z Dz. U. 68.25.164

zm. Dz. U. 69.12.85

1972-07-01 zm. wyn. z Dz. U. 72.27.190